

Asia: VN/3049/2021

Lausuntopyyntö opettajarekisteriä ja opettajatiedonkeruuta koskevasta selvityksestä

Lausunnonantajan lausunto opettajarekisteriä ja opettajatiedonkeruuta koskevasta selvityksestä

1) Opettajarekisterin hyödyt ja käyttötarkoitukset: Pyydämme kommentteja selvityksessä esitettyihin opettajarekisterin tuottamiin hyötyihin ja rekisterin käyttötarkoituksiin. Onko rekisterin hyödyt ja käyttötarkoitukset kuvattu selvitysraportissa onnistuneesti ja eri tahojen tarpeet ja näkökulmat huomioiden? (Ks. raportin luku 6, osin myös luku 7).

Kansalaisopistojen liiton mielestä mahdollisen opettajarekisterin hyötyjä ja käyttötarkoituksia ei ole juurikaan käsitelty vapaan sivistystyön näkökulmasta. Erilaisia opettajia eri aloilla -luvussa ei avata opettajuutta vapaassa sivistystyössä muuten kuin lyhyesti kelpoisuusvaatimusten osalta.

On tärkeää ymmärtää, että esimerkiksi kansalais- ja työväenopistoissa opettaa vuosittain noin 20 000 – 30 000 ammattitaitoista tuntiopettajaa, joiden vaihtuvuus vuosittain on myös suurta. Olisi siis pystyttävä varmistamaan, että myös heidän tietonsa pysyisivät ajan tasalla rekisterissä ilman merkittäviä koulutuksen järjestäjälle aiheutuvia lisätoita ja -kustannuksia.

Opettajarekisterin hyödyntäminen onnistuisi parhaiten, jos se kattaisi kaikki koulutusasteet. Tämä on kuitenkin eri syistä haasteellista. Olisikin perusteltua aloittaa rekisterin käyttö yleissivistävästä koulutuksesta, jossa kelpoisuusehdot ovat melko selkeät.

2) Opettajarekisteriin liittyvät haasteet: Pyydämme kommentteja selvityksessä esitettyihin opettajarekisteriin liittyviin haasteisiin. Onko opettajarekisteriin ja sen perustamiseen liittyvä haasteet huomioitu selvityksessä onnistuneesti? (Ks. osin luvut 6, 8 ja 9)

Kansalaisopistojen liiton mielestä on surullista, että Opettajat Suomessa -selvityksen vastausprosentti on laskenut merkittävästi viime vuosien aikana. On päivänselvää, että Suomessa

tarvitaan mahdollisimman täsmällistä tietoa eri oppilaitosmuotojen ja -tasojen opettajista niin opettajankoulutusta varten kuin eri asteiden välillä tapahtuvan siirtymisen mahdollistamiseksi muun muassa ikäluokkien pientymisestä johtuen. Selvitys ei kuitenkaan liiton mielestä vakuuta, että edellä mainittu toteutuisi nimenomaan rekisterin myötä.

Selvityksessä todetaan, että kustannuksia ei syntyisi eikä niitä olisi perusteltua korvata. On kuitenkin selvää, että rekisterin perustaminen tuottaa valtavan työmäärän työnantajille. Tämä tuodaankin esiin selvityksessä, mutta todellisuudessa työmäärä tuottaisi kustannuksia työnantajille.

Selvityksessä on jossain määrin huomioitu se, että kelpoisuusehdot ovat saattaneet ajan mukana muuttua tai että kelpoisuuden voi saavuttaa eri tavoin. Selvityksessä ei kuitenkaan huomioitu esimerkiksi aikuisten perusopetusta, jossa koulutusmuodon kelpoisuusehdot ovat erilaiset oppilaitosmuodosta tai paikallisesta sopimuksesta riippuen. Opettajarekisterissä olisi siis syytä huomioida myös tällaiset tapaukset.

Selvitys on arvioinut kattavasti tietojen tarpeita. On kuitenkin nähtävissä, että olisi haastavaa luoda yhdenmukaista listausta tiedoista, jotka toisivat näkyviin koko koulutuskentän ja oppilaitosten moninaisuuden. Mahdollisen rekisterin perustamisen jälkeenkin opettajille jouduttaisiin suuntaamaan erilaisia kyselyjä, koska kaikki tarpeellinen (tulevaisuuden) tieto ei sisälly rekisteriin kerättäviin perustietoihin.

3) Opettajarekisterin kohderyhmät ja vaiheittainen eteneminen: Pyydämme kommentteja raportissa esitettyihin opettajarekisterin kohderyhmiin ja vaiheittaiseen etenemiseen. Jos opettajarekisteri perustetaan, mitkä kohderyhmät opettajarekisterin tulisi kattaa, mitä koulutusasteita sen tulisi koskea? Miksi? Onko selvityksessä esitetty opettajarekisterin perustamisen vaiheistaminen tarkoituksenmukaista? (Ks. luku 7)

Jos rekisteri perustettaisiin, sen pitäisi ehdottomasti kattaa kaikki oppilaitosmuodot ja -tasot ja olla kaikille hyödyllinen. Vaiheittainen eteneminen vaikuttaisi järkevältä tavalta toimia ja vapaa sivistystyö voisi tulla toisessa vaiheessa mukaan. Kokonaisuus pitäisi kuitenkin suunnitella ensin valmiiksi ennen kuin mitään osuutta aletaan edistää, jotta ei käy niin, että rekisterissä huomataan myöhemmässä vaiheessa puutteita, joita ei voida enää korjata.

4) Opettajarekisterin sisällöt: Pyydämme kommentteja selvityksessä esitettyihin opettajarekisterin sisältöihin. Mitä tietoja rekisterin tulisi kattaa? (Ks. luku 7.3)

Jää epäselväksi, onko tarpeellista kerätä valtakunnalliseen tietovarantoon mainintoja opettajien lyhytkestoisista täydennyskoulutuksista (esim. veso-koulutukset) ja mitä hyötyä tällä pirstaleisella tiedolla saavutettaisiin. Opiskelija- ja oppilasaineksen moninaistuesssa olisi hyödyllistä kerätä tietoja esim. opettajien todennetusta kielitaidosta. Aikuisopiskelijoiden kannalta olisi relevanttia tietää, onko opettaja tehnyt aikuisille suunnattuja oppimateriaaleja tai -kirjoja. Miten todennetaan opettajan jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittämisen osaaminen ja sisäistäminen?

5) Opettajarekisteriin liittyvät tiedonsaantioikeudet ja tietosuojakysymykset: Pyydämme kommentteja opettajarekisteriin liittyviin tiedonsaantioikeuksiin ja tietosuojakysymyksiin. Pitäisikö opettajarekisterin tietojen saatavuus organisoida jotenkin toisin kuin mitä selvityksessä esitetään? (Ks. erityisesti luku 9.5; osin myös muut luvun 9 alaluvut)

Mahdollinen opettajarekisteri tasa-arvoistaisi onnistuessaan tiedonkeruuta eri opettajaryhmien välillä. Kuten selvityksessä todetaan, ”tietoturvasta huolehtiminen on kaiken henkilötietojen käsittelyn perusedellytys, eikä opettajarekisterin perustaminen ole siihen nähden poikkeus”.

6) Opettajarekisterin kustannukset: Pyydämme kommentteja rekisterin perustamiseen ja ylläpitoon liittyviin kustannuksiin. Onko opettajarekisterin kustannukset kuvattu selvityksessä onnistuneesti? Millaisia selvityksen ulkopuolelle jääneitä kustannuksia opettajarekisterin perustamisesta ja ylläpidosta voi aiheutua? (Ks. pääasiassa luku 8.1)

-

7) Vaihtoehdot rekisteripohjaiselle tiedonkeruulle: Pyydämme kommentteja vaihtoehtoista rekisteripohjaiselle tiedonkeruulle. Onko esityksessä huomioitu riittävän kattavasti muut vaihtoehtoiset tavat tiedonkeruulle? Olisiko selvityksessä esitetylle opettajarekisterille toimivaa vaihtoehtoa, joka tuottaisi tarvittavaa tietoa opettajista? Miten nykyistä kolmen vuoden välein toteutettavaa opettajatiedonkeruuta tulisi kehittää nykyisiä ja tulevia tietotarpeita vastaavaksi? (Ks. pääasiassa luku 8.3, myös 3.4)

Olisi järkevää yhdistää rekisteri jotenkin opintosuoritus- ja tutkintorekisteriin jostain tietyistä päivämäärästä alkaen rekisteröidyn suostumuksella. Sitä ennen suoritettujen tutkintojen siirtäminen rekisteriin tehtäisiin esimerkiksi korkeakoulujen toimesta tutkinnon suorittaneen suostumuksella.

Pidemmälle kehitetty ja harkittu opettajarekisteri voisi olla mahdollinen ratkaisu, mutta myös tehostettu opettajatiedonkeruu voitaisiin suorittaa kahden vuoden välein. Vastaaminen voitaisiin säätää koulutuksen järjestäjille velvoittavaksi. Kysymyspatteristoa voitaisiin kehittää ja monipuolistaa. Muistettakoon, että taiteen perusopetus otettiin mukaan opettajatiedonkeruuseen vasta viime kierroksella vuonna 2019.

8) Muut mahdolliset huomiot opettajarekisteriselvitykseen liittyen

Kansalaisopistojen liiton mielestä selvitys on monipuolisesti pohdittu ja laadittu, mutta siinä painottuvat formaalin koulutuksen näkökulmat nonformaalin kustannuksella. Kyse on Suomen tulevaisuuden kannalta erittäin tärkeästä kokonaisuudesta (kaikenikäisten osaamisen kehittämisestä), joten asiaa on valmisteltava huolellisesti kokonaisuutena kaikkia oppilaitosmuotoja kunnioittaen.

9) Kannatatteko selvityksessä kuvatun opettajarekisterin perustamista?

-

Nuottanen Jaana
Kansalaisopistojen liitto KoL